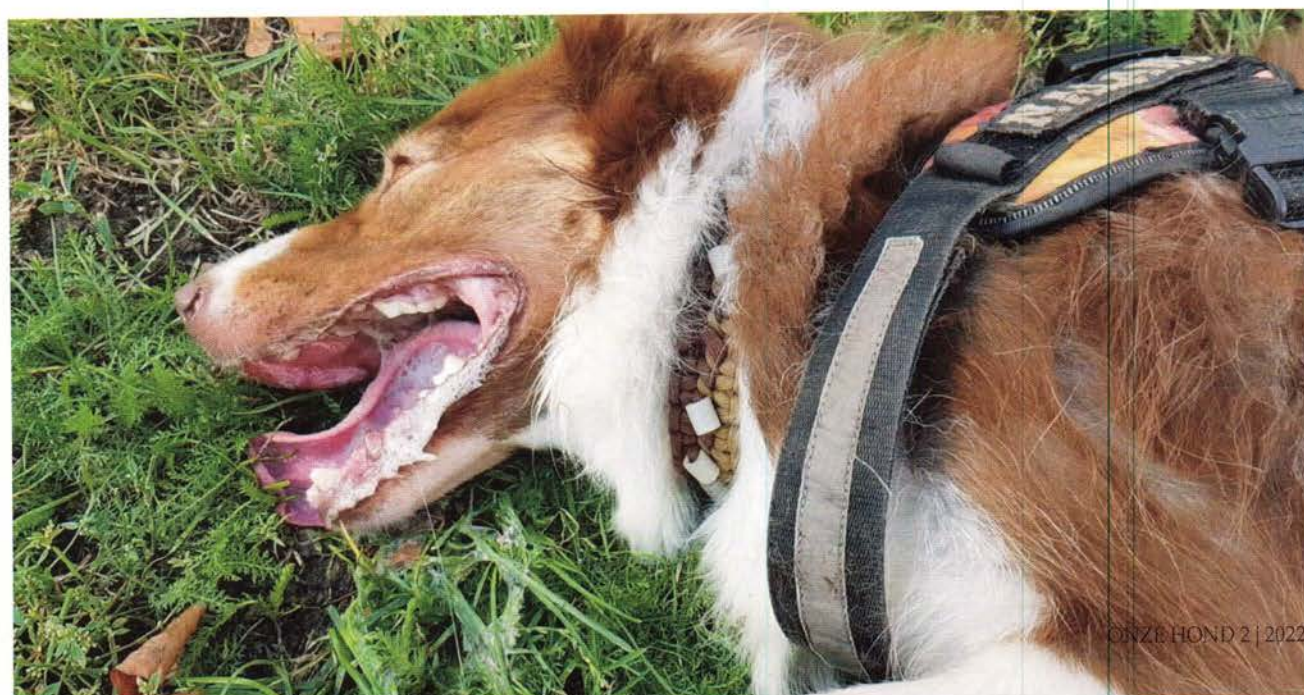

Aandacht voor *epilepsie...*

...Heel hard NODIG

We zijn het helemaal met je eens: er zijn gezelligere manieren om een artikel te beginnen dan met deze foto's van een epileptische aanval van een hond. Dat hakt erin hè? Door jouw netvlies bloot te stellen aan hoe zo'n aanval eruit kan zien, hebben we wel direct je aandacht. Want aandacht voor epilepsie, dat is heel hard nodig.

“Meestal duurt een aanval een paar minuten, maar elke seconde lijkt een eeuwigheid. Je ziet dat je hond lijdt, doodsbang is en compleet van de kaart. En al wat jij kunt doen is machteloos toekijken.” Aan het woord is Sonja de Laat Spierings, eigenaresse van de achtjarige Border Collie Nalani. Wellicht ken je haar, uit een van de artikelen uit *Onze Hond* over de Genius Dog Challenge. Nalani was verschillende keren op tv te zien en haalde zelfs het NOS-journaal. Maar behalve dat deze hond dusdanig intelligent is dat ze deel uitmaakt van een wereldwijd wetenschappelijk onderzoek naar de woordkennis van honden, is er nog wat: Nalani heeft epilepsie.

“Zal ik wat filmpjes sturen?”

Als we haar vragen hoe zo’n epileptische aanval eruitziet zegt Sonja: “Zal ik je wat filmpjes sturen?” Het beeldmateriaal waar jij zojuist met kippenvel op je armen naar zat te kijken is afkomstig uit die filmpjes. En let wel: jij ziet ze zonder geluid. Jij hoort niet het gehijg; de klapperende kaken; de stemmen van de Sonja en haar man die tevergeefs proberen hun hond op haar gemak te stellen. Jij ziet niet dat Nalani urine en ontlasting laat lopen en hoeveel schuim er op haar lippen staat. Op de foto’s zie je niet hoe de hond trilt, spartelt, spastisch met haar pootjes trappelt, hoe bang en hulpeloos ze is. Als we haar vragen wat het met haar als eigenaar doet, breekt Sonja’s stem. “Je wordt er ontzettend verdrietig van”, zegt ze. “Maar ook boos.”

Sonja de Laat Spierings en Nalani.

WAT IS EPILEPSIE

Epilepsie is een neurologische aandoening waarbij een hond (of mens) aanvallen of toevallen krijgt, veroorzaakt door een soort van ‘kortsluiting’ in de hersenen. Een toeval kan variëren van een lichte absence, waarbij de hond even ‘van de wereld is’ tot hevige aanvallen waarbij hij het bewustzijn verliest, urine en ontlasting laat lopen, trilt, verkramppt, trappelt en (hopelijk) na enkele minuten weer bijkomt. Bij secundaire epilepsie is er een aanwijsbare oorzaak van de aanvallen, denk bijvoorbeeld aan een hersentumor. Bij primaire epilepsie is het niet duidelijk waarom de hond aanvallen krijgt. Primaire epilepsie bij honden wordt onderverdeeld in idiopathische epilepsie - dan is de oorzaak onbekend maar vind je ook niets - en vermoedelijke genetische of genetische epilepsie. Bij de meeste rashonden is epilepsie erfelijk.

Altijd ‘aan’

Er waren tijden dat Nalani sporadisch aanvallen kreeg en dat de aanvallen relatief licht waren, maar in de loop de jaren groeide de aard en de frequentie. Sonja: “In 2019 waren er wekelijks zware aanvallen, soms meerdere per dag. Onze dierenarts, neuroloog Paul Mandigers heeft toen de medicatie aangepast en momenteel gaat het wat beter. Maar als eigenaar van een hond met epilepsie sta je altijd ‘aan’; je bent steeds bang dat er weer een aanval komt. Wij durven Nalani niet alleen te laten.” Sonja vertelt dat hun hond al zo vaak een aanval kreeg dat zij en haar man als een geolied team te werk gaan. “Automatisch schuiven we de meubels aan de kant, pakken we handdoeken en proberen we haar op haar gemak te stellen. Ik weet niet of ze het gewaar wordt en ik weet dat ik het risico loop gebeten te worden, maar ik vind het prettig om haar te aaien, op haar buik te krabbelen en tegen haar te praten. Na een aanval is Nalani compleet uitgeput en gedesoriënteerd. Ze is dan zichzelf niet, is verward en weet niet wat ze doet. Vervolgens proberen we haar met handdoeken een beetje schoon te maken, dweilen we de vloer en leggen we haar in haar mand. Ze slaapt dan een volle dag. Als ze daarna een beetje is opgeknapt gaat ze in bad.”

Medicatie

Natuurlijk, er zijn medicijnen tegen epilepsie, maar deze hebben zware bijwerkingen en helpen lang niet altijd honderd procent. Nalani krijgt een mix van zware medicatie voor humaan en veterinaire gebruik en is al

REACTIE RAAD VAN BEHEER

"Het advies van de heer Mandigers was om te werken met een risicoberekening. In die risicoberekening moet het aantal idiopathische epilepsie honden in Nederland (per ras) worden meegenomen. Dit is helaas niet vast te stellen. Er zijn internationaal wel onderzoeken gedaan, maar helaas komen er uit de onderzoeken bijna nooit dezelfde percentages per ras. Hierdoor is het niet mogelijk om die berekening correct te maken en de adviezen te geven en uit te voeren als beleid voor de Nederlandse rashond. We hebben er als Raad van Beheer voor gekozen om een breed gedragen en praktisch uitvoerbaar beleid te starten. Dat wil niet zeggen dat we in de toekomst geen verdere stappen willen zetten. Ook de Raad van Beheer wil graag werken aan een verbetering van het grote probleem."

enkele keren geswitcht omdat de bijwerkingen te heftig werden of omdat de aanvallen in frequentie of hevigheid toenamen. Sonja: "De medicatie die ze momenteel krijgt zorgt ervoor dat haar vacht droog en dof wordt. Helaas zien we daarnaast dat haar karakter verandert, een bijwerking die je ook bij humaan gebruik van anti-epileptica regelmatig ziet. Nalani wordt er minder sociaal van, sneller geïrriteerd. Nalani heeft ook een neusspray die we kunnen toedienen tijdens een aanval of vlak voordat ze een aanval krijgt, maar daar wordt ze erg onrustig van. Wij zien dat onze hond steeds onzekerder wordt, dat wordt na elke aanval een stukje erger. Paul Mandigers zei ons dat je dat heel vaak ziet bij honden met epilepsie. Hij zegt: 'Met elke aanval gaat er een stukje kapot in dat koppie'."

REACTIE PAUL MANDIGERS

"Hoe vaak epilepsie voorkomt is in diverse publicaties allang in beeld gebracht. Het probleem is dat niet iedereen eerlijk is, dus kan het gebeuren dat je niet weet van lijders en dat dus een risicoberekening een onderschatting is van het risico. Maar je verkleint dan in ieder geval de kans dat er meer lijders geboren worden. Het zogenaamde 'breed gedragen en praktisch uitvoerbare beleid' betekent dus dat de Raad van Beheer en heel veel rasverenigingen ervoor hebben gekozen juist niets te doen. Dat is niet bepaald 'werken aan een groot probleem'."

Veterinair neuroloog Paul Mandigers

Dierenarts Dr. Paul Mandigers (DVM, PhD, DipECVN, DipEBVS) is veterinaire neuroloog (en internist), en onderzoeker. Hij is als onderzoeker verbonden aan het Expertisecentrum Genetica Diergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht, naast zijn werk als neuroloog bij Evidensia Dierenziekenhuizen. Als er iemand is die weet hoe groot het leed is dat epilepsie veroorzaakt dan is 't deze specialist. Paul is 'toevallig' de neuroloog van Nalani, maar als veterinaire neuroloog zag hij al honderden honden met epilepsie en hoorde hij de verhalen van hun eigenaren. Hij voert al jarenlang strijd tegen erfelijke ziektes bij rashonden en hij maakte korte tijd deel uit van het bestuur van de Raad van Beheer. "Helaas zijn er best veel rasverenigingen die niet zitten te wachten op stringent beleid", vertelt hij. "Omdat ik vind dat de Raad van Beheer niet genoeg doet, dat zij niet ver genoeg gaan om onder andere epilepsie te bestrijden, ben ik uit het bestuur gestapt."

Paul Mandigers.

Niet gelukt

Paul: "In de Nederlandse wet, in het Besluit houders van dieren staat zwart op wit dat je geen dieren mag inzetten voor de fokkerij als het risico bestaat dat je nakomelingen krijgt die lijden aan erfelijke aandoeningen. Door te weigeren adequate maatregelen te nemen om bijvoorbeeld epilepsie te bestrijden, overtreed je dus de wet." Als we hem vragen wat hij ziet als adequate maatregelen, vertelt Paul: "Ik had de Raad geadviseerd een risicoberekening te maken en om niet alleen de ouders, maar ook de broers en zussen van honden met epilepsie uit te sluiten van de fokkerij. Toen de Raad besloot om enkel de lijders aan epilepsie en hun ouders uit te sluiten, heb ik gezegd: 'Dan doe je effectief niks. Doordat je een groep dragers (honden die een aandoening bij zich dragen, maar geen verschijnselen vertonen – red.) in de populatie houdt verandert er niks aan het dragerschappercentage. Dan ga je dus ook weer lijders krijgen. Ik heb als expert mijn best gedaan om de Raad te overtuigen, maar dat is niet gelukt."

Paul Mandigers: “In Nederland nagelen fokkers elkaar aan de schandpaal als er sprake is van een erfelijke aandoening. Daarom wordt er **veel onder het tapijt geveegd**. In Scandinavië zijn ze een stap verder. Daar is het niet erg als je een **ziekte meldt**. Sterker nog: het wordt **gewaardeerd**. Omdat dit collega-fokkers in staat stelt om **betere keuzes** te maken.”

De lat moet hoger

Paul vertelt dat er gelukkig wel een aantal rasverenigingen is die de lat hoger leggen. “Rasverenigingen die bijvoorbeeld zeggen: ‘Wij willen dat alleen gefokt wordt met reuen van minstens drie jaar oud.’ De meeste reuen krijgen hun eerste epileptische aanval als ze tussen de een en drie jaar oud zijn. Door alleen dieren te gebruiken die ouder zijn, pluk je alvast wat laaghangend fruit. Daarnaast hoor je – natuurlijk – ouderdieren van lijders niet meer te gebruiken voor de fokkerij, maar ook hun broers en zussen niet! Veel tegenstanders van dit beleid voeren als argument aan dat de populatie van een ras dan nog kleiner en armer wordt, doordat je veel dieren uitsluit. Maar met een risicoberekening kun je sommige dieren nog steeds gebruiken. Alleen zul je dan in sommige gevallen verder moeten zoeken om een

OUTCROSS

Outcross betekent het invoeren van vreemd bloed in een populatie, met als doel de genenpoel van een ras te vergroten. In de rashondenfokkerij wil dat zeggen dat verschillende rassen met elkaar gekruist worden.

geschikte reu voor je teef te vinden. Of; inderdaad: je toevlucht nemen tot outcross (zie kader – red.) Een ander punt van aandacht is SNP-analyse (zie kader – red.) Als je alle stamboomhonden genotypeert; hun erfelijke informatie vastlegt door middel van SNP-analyse, en vervolgens die gegevens beschikbaar maakt kun je ook met een kleine populatie dusdanig selectief te werk gaan dat je ziektes uitbant. Want door gebruik te maken van deze SNP's kun je veel beter werken aan behoud van genetische variatie.”

SNP-ANALYSE

SNP staat voor *single nucleotide polymorphism*. Momenteel wordt SNP-analyse ingezet voor de DNA-afstammingscontrole van stamboomhonden en het opbouwen van een database. Maar met de SNP-data kun je ook onderzoek doen naar bijvoorbeeld de genetische variatie in een populatie, bepalen van welk ras een hond is, en welke erfelijke aandoeningen een hond draagt.

Dier&Recht

Kelly Kessen van Stichting Dier&Recht vertelt dat het doel van hun meldpunt is om duidelijkheid te geven aan fokkers, zodat zij een verantwoorde keuze kunnen maken en de kans dat ze honden met epilepsie fokken drastisch kunnen verkleinen. “Vaak weet je als fokker niet of je honden pups met epilepsie hebben voortgebracht. Ons meldpunt moet een openbaar toegankelijk overzicht bieden van alle dieren die een risico vormen.” Kelly vertelt dat ook op hun meldpunt, net als op dat van de Raad van Beheer, alleen melding gedaan kan worden van rashonden met stamboom.

“Ook stamboomhonden uit het buitenland kunnen gemeld worden en bijvoorbeeld ook Labradoodles met stamboom. Alleen als een hond een stamboom heeft kun je onderzoek doen naar de familie en voorouders.”

EPILEPSIE? MELD HET!

- Stichting Dier&Recht heeft een openbaar meldpunt geopend waar eigenaren van een rashond met epilepsie dit kunnen melden. www.dierenrecht.nl/meldpunt-ras-honden-met-epilepsie.
- Ook de Raad van Beheer heeft een meldpunt waar je onder andere kunt aangeven dat je hond epilepsie heeft: het Meldpunt erfelijke aandoeningen. www.houdenvanhonden.nl/fokken-met-je-hond/meldpunt-erfelijke-aandoening.

Op beide meldpunten kun je meldingen doen van stamboomhonden met epilepsie. Elke melding moet vergezeld gaan van een dierenartsverklaring.

Dat hakt erin

In de vorige uitgaven van *Onze Hond* verscheen een interview dierenartsen-beleidsmedewerkers Laura Roest en Annette Diels, dat voor een belangrijk ging over het Meldpunt erfelijke aandoeningen van de Raad van Beheer. "In de dierenartsenpraktijk waar ik heb gewerkt, heb ik enkele ernstige gevallen van epilepsie gehad", vertelt Annette. "Ik heb daarbij zelfs wel eens een jonge hond moeten laten inslapen. Reken maar dat dat erin hakt, ook bij de dierenarts!"

Annette vertelt dat er geen landelijke cijfers zijn van het aantal honden met epilepsie. "In de georganiseerde rashondenfokkerij gaan we beter zicht krijgen op die aantallen, maar van de niet-stamboomhonden weten we dat niet." Laura: "Er zijn rassen waarbij het probleem toeneemt, maar er zijn ook rasverenigingen die goed beleid voeren om het aantal gevallen van idiopathische epilepsie terug te dringen. Daar zie je dat het aantal lijders afneemt. In hoeverre dat lukt is afhankelijk van het draagvlak onder fokkers, maar ook van de bereidheid van fokkers en eigenaren om het te melden als een hond epilepsie heeft."

Wat doet de Raad van Beheer?

Op de vraag wat de Raad doet om epilepsie terug te dringen, antwoordt Annette: "Momenteel is het zo dat als er uit dekking één pup geboren wordt met epilepsie, die reu-teefcombinatie niet herhaald mag worden. Als het bij een van de ouders vervolgens nog een keer voorkomt, moet die reu of teef uit de fokkerij gehaald worden. Ook als er uit datzelfde nest nog een pup epilepsie blijkt te

hebben, of als uit een eerdere of latere combinatie van diezelfde ouders wederom een nakomeling epilepsie blijkt te hebben, krijgen beide ouders een fokverbod oftewel *limited registration*, die trouwens ook in het buitenland geldt."

Annette: "Rasverenigingen kunnen bij ons terecht als ze bijvoorbeeld een convenant willen om epilepsie te bestrijden. Stel dat je weet op welke leeftijd epilepsie in een bepaald ras zich openbaart, dan kun je de leeftijd aanpassen waarop bijvoorbeeld een reu zijn eerste dekking mag doen. Wat dat betreft is het lastig dat de wet voorschrijft dat hondenfokkers maar heel beperkt gebruik mogen maken van kunstmatige inseminatie. Kijk, natuurlijk is het 'mooier' als dekkingen op natuurlijke manier plaatsvinden en heeft dat de voorkeur. Maar als je het sperma van een jonge reu zou kunnen bewaren, om dat pas in te zetten op het moment dat je weet dat hij gezond oud is geworden en dus niet lijdt aan epilepsie, zou dat voor de fokkerij goed nieuws zijn."

Waarom broers en zussen niet uitsluiten?

Op de vraag waarom de Raad broers en zussen van lijders aan epilepsie niet standaard uitsluit van de fokkerij, zegt Laura: "Er zijn rasverenigingen waar je nestgenoten van lijders niet meer mag inzetten, maar dergelijke convenanten zijn per rasvereniging op maat gemaakt en moeten door de leden gedragen worden. De algemene maatregelen van de Raad van Beheer gelden voor alle stamboomhonden, en dus ook voor rassen waar epilepsie een minder groot probleem vormt. Wat dat betreft bevinden wij ons op een weegschaal: aan de ene kant wil je rassen die minder getroffen zijn geen beperking opleggen, maar aan de andere kant zeggen we: als er draagvlak voor is, willen we ook graag die volgende stap zetten. Dat draagvlak onder fokkers is echter wel iets waar wij als Raad van Beheer mee te maken hebben. Ook voor wat betreft ons meldpunt is dat cruciaal: iedereen die een hond – met stamboom – met epilepsie heeft of heeft gefokt, zou dat moeten melden." ■

DISCLAIMER

Het is mogelijk dat geïnterviewden in dit artikel een mening verkondigen die niet overeenkomt met die van jou als lezer. De redactie benadrukt dat citaten in een interview ("...") de mening van de geïnterviewde vertegenwoordigen en niet per definitie die van *Onze Hond*.